

"העצמת גננות", גני טרום חובה

רלי אביטל –מנהלת השפ"ח, קרית ביאליק

ורד כהן-פסיכולוגית

רקע ומטרות לביצוע הפרויקט

הפסיכולוגיות העובדות בגנים הבחינו, בשנים האחרונות, בכך שגברו הפניות ילדים מצד הגננות בגין בעיות התנהגות בגנים. כמו כן, התרבות התלונות של גננות אודות קשיים באינטראקציה עם ההורים, וכן עלו חוויות של תסכול, חוסר אונים, שחיקה ובדידות בעבודתן. מצבים אלו מובילים, במקרים רבים, למתח וכעסים בקשר שבין הגננת להורי ילדי הגן, בין הילד להוריו, בין הגננות למפקח ובין הגננות לפסיכולוגיות הגנים. מתוך ניסיון בעבודת הפסיכולוגיות בגנים נראה כי מספר גורמים ישפיעו על צמצום התופעות של תסכול וחוסר האונים של הגננת בהתמודדות עם ילדי הגן והוריהם ועל הפחתת האלימות בגן ושיפור האקלים בו:

1. העצמת הגננות ע"י פסיכולוגית הגן תוך הכרה בעבודתן ומתן כלים רעיוניים ומעשיים ליצירת שינוי אצל הילדים תוך שיתוף פעולה עם הוריהם.
2. העצמת הגננות ע"י המפקחת על הגנים אשר תכיר בקשייהן ובהתמודדותיהן, ותיתן גיבוי לצעדים הנדרשים ע"י הגננות לשם הצבת גבולות ברורים בעת הצורך.
3. חיזוק הקשר והעבודה המשותפת של הגננת והורי הילד, והגברת המעורבות של הורי הילד בתפקודו בגן.
4. סיוע לגננות בראיית השיפור והשינוי החיובי בתפקוד הילדים.

חשוב לציין כי עבודת השפ"ח בגני טרום חובה היא אקסטנסיבית. הפסיכולוגיות מבקרות בגני טרום חובה פעמים ספורות במהלך שנה"ל ובעיקר לצרכי "כיבוי שריפות", הפניות לאבחונים והכנה לקראת ועדת שילוב. הפסיכולוגיות בעבודה השוטפת אינן עוסקות (פרט למקרים חריגים) בליווי קבוע של הגננות ובהתמודדותיהן היומיומיות עם קשיים המתעוררים בעבודה עם ילדם מאתגרים והוריהם.

מטרות הפרויקט

זהו פרויקט מניעה מערכתי בגני טרום חובה הכולל התייחסות משמעותית לגננות ולהורי הילדים בגני טרום חובה בעיר. מושם בו דגש על העצמת הגננות, הגברת יכולת ההכלה שלהן לקשיי ילדי הגן והוריהם, העלאת מודעותן לגבי תפקידן המשמעותי בחיי הילדים והשפעתן על תפקודם. באופן זה עשוי הפרויקט לגרום לשיפור אקלים הגן, להגברת רגישות הגננת לצרכי הילדים ולצמצום האלימות בגן.

מטרה נוספת היא הפחתת תחושות הבדידות המלווה את הגננות בעבודתן ובהתמודדותיהן ע"י שימוש בסדנא גם כמקור לתמיכה רגשית קבוצתית לגננות.

בנוסף, הפרויקט עשוי להגביר תחושת הקומפלטיות של ההורים ולשפר את הקשר בין הורי ילדי הגן לבין הגננת.

תיאור מהלך הפרויקט

א. לגננות נערכו שמונה סדנאות (במשך 3 שעות כל מפגש) במטרה להגביר את מודעותן לקשיים שהן חוות במפגש עם הילדים והוריהם, להגביר את יכולת הכלתן ויכולתן להתמודד עם ילדי הגן והורי הילדים. הסדנאות נערכו אחת לחודש בשירות הפסיכולוגי בנוכחות המפקחת על הגנות. כל מפגש התנהל כך שבמחציתו הובא נושא ע"י הפסיכולוגית אשר הועבר גם באופן תיאורטי וחוויתי. במחצית השנייה של המפגש הציגה גננת תיאור מקרה הקשור לנושא אשר הובא ע"י הפסיכולוגית בתיאום מראש.

הנושאים שהוצגו ע"י הפסיכולוגית במפגשים הם:

- מפגש 1: סמכות הגננת.
- מפגש 2: תיאורית פסיכולוגית העצמי.
- מפגש 3: התמודדות עם התנהגות פוגעת של ילד בגן + שלבים בשיחה אישית עם ילד.
- מפגש 4: תקשורת עם הורי ילדי הגן, א'.
- מפגש 5: תקשורת עם הורי ילדי הגן, ב'.
- מפגש 6: התמודדות עם בעיות התנהגות, א'.
- מפגש 7: התמודדות עם בעיות התנהגות, ב'.
- מפגש 8: העצמה, כוחות וצמיחה בעקבות מצבי משבר.

ב. במקביל, נערך בכל אחד מגני טרום החובה, מפגש של פסיכולוגית הפרויקט עם הורי ילדי הגן בהשתתפות הגננת. המפגשים נערכו בשעות הערב. כל מפגש ארך כשלוש שעות ובמהלכו הועלו הנושאים הבאים: חשיבות תפקיד ההורים בהתפתחות הילד בגיל הרך, צרכי הילדים בגיל טרום חובה והחשיבות של הקשר בין ההורים לבין הגננת. יש לציין שההחלטה על קיום המפגשים בגנים עם הורי הילדים התקבלה לאחר שכל הגנות בסדנא הדגישו את חשיבותו של המפגש וביקשו שיתקיים.

הערכה ובקרה

המידע נאסף מתוך שאלונים שמולאו על ידי הגננות לאחר סיום הסדנא ומפגשי ההורים. רוב השאלות התייחסו לעלייה / חוסר עלייה בתחושת הקומפטנטיות שלהן כגננות. בפרויקט השתתפו 10 גננות אשר מלאו בסיומו את השאלונים. להלן התפלגות התשובות שחשבו ע"י סיכום מספר התשובות הזרות של הגננות בכל תא בטבלה:

מס' הגננות שענו במידה נמוכה	מס' הגננות שענו במידה בינונית	מס' הגננות שענו במידה גבוהה	
	3	7	1. הרגשתי שהסדנא העצימה את כוחותיי.
	1	9	2. הרגשתי שהסדנא מתייחסת לקשיי ו ומנסה לתת מענה לקשיי.
	1	9	3. הכרתי נקודות מבט נוספות לגבי צרכי ילדי הגן.
	4	6	4. קיבלתי כלים מעשיים להתמודדות עם קשיים רגשיים והתנהגותיים של ילדי גן.
	3	7	5. הרגשתי שאני מבינה יותר את צרכי וקשיי הילד המגלה קשיי התנהגות
	4	6	6. גדלה מודעותי לגבי חשיבות הקשר שלי עם הורי ילדי הגן
	3	7	7. גדלה הבנתי אודות קשיי וצרכי הורי ילדי הגן.

בנוסף, הופיעו בשאלון שתי שאלות לגבי נושאים נוספים שהיו מעוניינות הגננות שיידונו בסדנאות או פרויקטים עתידיים.

100% מהגננות ציינו את החשיבות של סדנא משותפת של הורי ילדי הגן והגננת אשר תועבר ע"י פסיכולוגית.

70% מהגננות ביקשו העמקה והעשרה בנושא של התמודדות עם בעיות התנהגות.

סיכום

א. הערכת התוצאות לאור המטרות שהוגדרו:

המטרה המרכזית של הפרויקט הייתה העצמת הגננות, כלומר- חיזוק תחושת הקומפוטנטיות שלהן, ההכרה בעבודתן היומיומית המורכבת, מתן תמיכה וחיזוק וכן כלים אשר יסייעו להן בהתמודדותן עם ילדי הגן והוריהם.

עפ"י הדיווחים, הפרויקט (סדנת הגננות ומפגשי ההורים) העצים את כוחות הגננות והדגיש את ההשפעה המשמעותית שיש להן על חיי הילד ועתידו. הן אף דיווחו אודות קבלת נקודות מבט נוספות לגבי צרכי הילד וכלים אשר יסייעו להן בהתמודדות עם צרכי הילדים.

הגננות אף ציינו שעלתה מודעותן לגבי חשיבות הקשר שלהן עם הורי ילדי הגן. ככלל, היה שיתוף פעולה מלא מצד הגננות. הן הגיעו באופן עקבי למפגשים, בהן נכחה באופן מלא גם המפקחת על הגנים.

במהלך הסדנא הייתה מעורבות רבה מאוד מצד הגננות, נוצרה אוירה תומכת ונעימה. כמו כן, נוצר דיאלוג משמעותי בין הגננות למפקחת. נוכחותה הייתה משמעותית מאוד, בעיקר בכך, שנוצרה סיטואציה בה הגננות זכו להכרה, מצידה, בעבודתן המורכבת והאינטנסיבית.

לגבי המפגשים שערכה הפסיכולוגית בגנים, עם הורי ילדי הגן, בנוכחות הגננת, דיווחו הגננות על שביעות רצון רבה. הן חשו שהנושאים אשר הועלו היו רלוונטיים והציפו את תפקיד ההורים ואת חשיבות הקשר ההורים – גננת למען הילד. המפגש, לדבריהן הגביר את תחושת הקומפוטנטיות שלהן מאחר והדגיש, בפני ההורים, את חשיבות תפקידן.

ערכו המוסף של הפרויקט לעבודת השפ"ח

יתרון משמעותי של הפרויקט לעבודת השפ"ח הינו בכך שהתאפשרה עבודה משמעותית עם גננות הטרום – חובה, הוגברה הבנתן ומודעותן לגבי חשיבות עבודתן וניתנו להן כלים אשר יסייעו להן בהתמודדות בעבודתן ובאיתור ילדים מתקשים והפנייתם לאבחון וקבלת סיוע. הפרויקט אפשר לגננות, למפקחת ולהורים להכיר בכך שלפסיכולוגיות בשפ"ח יש את הידע המקצועי והיכולת לסייע בתהליכי שינוי, ברבדים שונים המשפיעים על תפקודו של הילד בגן גם בלי טיפול פרטני בילד המתגר.

המלצות

פרויקט זה הדגיש את הצרכים הרגשיים והמקצועיים של גננות טרום החובה- הצורך במרחב מכיל, מחזק ותומך בו יתאפשר להן לשתף, להתייעץ ולהתחזק והצורך בהעמקת הידע המקצועי המוצג באופן תיאורטי וחווייתי ומסייע להן בהבנת סיטואציות מורכבות אותן הן חוות ומגביר את יכולת התמודדותן, עם תפקודן המורכב כגננות.

לאור האופן היעיל בו השתמשו הגננות בסיוע הרגשי והמקצועי שניתן להן מומלץ פרויקט המשך אשר יחזק את הגננות ואשר יעמיק את הידע והכלים, במיוחד בתחום של התמודדות עם בעיות התנהגות. בנוסף לכך, מומלץ מאוד, הן מחוויותיי והן לאור בקשת הגננות, להגביר את הפעילות עם ההורים ולערוך איתם מספר מפגשים במהלך השנה.

כמו כן, מומלץ לאור יתרונות והשפעה חיובית של נוכחות המפקחת לראות במפקחת גורם מרכזי בשלבים השונים של הפרויקט הן בתכנון והן בביצוע בעת ביצוע פרויקט עם גננות.